

HONAZ İLÇESİ'NİN ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİ

Ali Alper AKGÜN^{1*}

ORCID: 0000-0002-5350-2915

Süleyman BARUTÇU²

ORCID: 0000-0003-3898-0588

ÖZ

Alternatif turizm, doğal, sosyal ve kültürel değerlerin korunmasına katkı sağlayarak sürdürülebilirlik ve çevre bilinci doğrultusunda turizm faaliyetlerini çeşitlendirmekte, farklı türleriyle yerel ekonomilere katkı sunarken kitle turizminin olumsuz etkilerini bertaraf etmektedir. Sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerle Denizli iline bağlı Honaz ilçesi, dört mevsim boyunca gerçekleştirilebilecek çeşitli alternatif turizm türleri açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Çalışma, Honaz destinasyonunun turizm envanterini ortaya koyarak, alternatif turizm potansiyelini değerlendirip, bölgenin gelişimine ve turizmin çeşitlendirilmesine katkı sağlayacak önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve saha gözlemlerinin yanı sıra SWOT analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışma; girişimciler, araştırmacılar ve turizmcilerin dikkatlerini bölgenin turizm olanaklarına çekebilecek, ortaya konan potansiyelin yerel girişimcilerin katılımıyla, geleneksel ve özgün değerlere sahip çıkılarak, doğal ve tarihi varlıkların korunduğu turizm faaliyetleriyle yöre halkına ve ülke ekonomisine katkı sağlayarak pazarlanmasına imkan tanıyabilecektir. **Anahtar Kelimeler:** Alternatif Turizm, Honaz, Turizm Pazarlaması, SWOT Analizi, Destinasyon Pazarlaması

^{1*} Sorumlu Yazar: Dr.Öğr.Üyesi, Pamukkale Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Denizli, Türkiye, aakgun@pau.edu.tr

² Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Denizli, Türkiye, sbarutcu@pau.edu.tr

Geliş/Submitted: 01.07.2025 - **Kabul/ Accepted:** 27.10.2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

APA: Akgün, A., A., Barutçu, S. (2025). Honaz İlçesi'nin Alternatif Turizm Potansiyeli. Turar Turizm ve Araştırma Dergisi, 14 (2), 451-488.

ALTERNATIVE TOURISM POTENTIAL OF HONAZ DISTRICT

ABSTRACT

Alternative tourism contributes to the preservation of natural, social, and cultural values while diversifying tourism activities in line with sustainability and environmental awareness. By offering various types, it not only contributes to local economies but also mitigates the negative impacts of mass tourism. With its natural, historical and cultural richness, Honaz district of Denizli province has a great potential in terms of various alternative tourism types that can be realized throughout all four seasons. This study aims to reveal the tourism inventory of Honaz destination, evaluate the alternative tourism potential, and make suggestions that will contribute to the development of the region and diversification of tourism. The study, which was conducted using SWOT analysis method as well as document analysis and field observations from qualitative research methods, will be able to attract the attention of entrepreneurs, researchers, and tourism professionals to the tourism opportunities in the region. It will also facilitate the marketing of the potential that has been revealed by contributing to the local people and the national economy with the participation of local entrepreneurs, protecting traditional and unique values, and protecting natural and historical treasures.

Keywords: Alternative Tourism, Honaz, Tourism Marketing, SWOT Analysis, Destination Marketing

1. GİRİŞ

Geleneksel turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde çevresel, kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından karşılaşılan zorluklar, dünya çapında hızla gelişen ve çeşitlenen bir sektör olan turizm sektöründe alternatif turizm türlerine olan ilgiyi arttırmıştır. Alternatif turizm, turizm sektörünün daha sürdürülebilir, çevre dostu ve yerel halkı destekleyici bir biçimde gelişmesini sağlayan bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Alternatif turizm, sağladığı ekonomik faydaların yanında kültürel mirası koruma, doğal çevreyi sürdürülebilir şekilde kullanma ve yerel halkın yaşam standartlarını iyileştirme potansiyeline sahiptir.

Turizm açısından henüz tam olarak keşfedilememiş olan Honaz ilçesi; Denizli il merkezine olan yakınlığı, doğal güzellikleri, bereketli toprakları ve zengin kültürel yapısıyla, alternatif turizm açısından gelişme potansiyeline sahip bir konumda bulunmaktadır. Gerçekleştirilen literatür taramasında, Honaz'ın turizm açısından değerlendirildiği tek bir çalışma ile karşılaşmıştır (Yemenoğlu vd., 2013). Araştırmacıların, Honaz'da gerçekleştirilen kiraz festivalini konu edindiği çalışma; festivalin kırsal turizme etkilerini, Honaz ilçesi açısından ele almaktadır. Denizli ilçelerinden Buldan (Doğan, 2007) ve Çameli'nin (Bertan, 2023) turizm potansiyelini, Pamukkale ilçesinin agroturizm potansiyelini (Doğan vd., 2023), Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinin doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklerini (Özav ve Tüngen, 2020), Buldan İlçesi'nin kırsal turizm potansiyelini (Yemenoğlu vd., 2020), Çameli'nin ekoturizm potansiyelini (Savolainen, 2021) ele alan çalışmalar bulunuyor olsa da Honaz'ın turizm potansiyelini ele alan herhangi bir çalışma ile karşılaşmamıştır. Söz konusu bu eksikliği gidererek literatüre katkı sağlayan çalışma, Honaz destinasyonunun turizm envanterini ortaya koyarak, alternatif turizm potansiyelini değerlendirip, bölgenin gelişimine ve turizmin çeşitlendirilmesine katkı sağlayacak önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında öncelikle alternatif turizm kavramı tanımlanmakta ve alternatif turizm çeşitleri ele alınmakta, Honaz ilçesinin coğrafi, demografik ve tarihi arka planıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulmasının ardından Honaz'da gerçekleştirilebilecek olan alternatif turizm çeşitleri ortaya konularak, Honaz destinasyonuna ait bir turizm envanteri oluşturulmakta ve son olarak Honaz ilçesindeki alternatif turizm potansiyelini değerlendirmek amacıyla yapılan SWOT analizi sonuçları paylaşılmaktadır.

2. Kavramsal Değerlendirme

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal temelini oluşturan kavramlar açıklanarak, çalışmanın dayandığı literatürel arka plan ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda öncelikle turizmin tarihsel gelişimiyle birlikte ortaya çıkan kitle turizmi anlayışı ele alınmakta, ardından bu anlayışa karşı bir tepki ve alternatif olarak gelişen alternatif turizm kavramı üzerinde

durulmaktadır. Alternatif turizmin tanımı, özellikleri ve gelişim nedenleri değerlendirildikten sonra, farklı alternatif turizm türleri sınıflandırılarak, detaylandırılmaktadır. Son olarak, çalışmanın alan araştırmasının gerçekleştirildiği Denizli ili Honaz ilçesinin coğrafi, tarihsel ve sosyo-ekonomik yapısı tanıtılarak, bölgenin alternatif turizm potansiyeliyle ilişkili yönleri ortaya koyulmaktadır.

2.1. Alternatif Turizm Kavramı

Turizm, bireylerin ikamet ettikleri, çalıştıkları ve günlük yaşamlarını sürdürdükleri yerlerden uzaklaşarak, gittikleri destinasyonlarda yaşadıkları geçici konaklamalardan kaynaklanan olaylar ve etkileşimler dizisidir (Middleton ve Clark, 2001). Turizmin başlangıcı M.Ö. 4000’lü yıllarda yaşayan Sümerler’e kadar götürülebilmektedir. İlk çağlarda ticaret amacıyla komşu bölge ve ülkeleri ziyaret edenler, dini amaçlarla seyahat edenler, olimpiyatlara katılmak amacıyla seyahat edenler tarafından gerçekleştirilen turizm faaliyetleri; karayollarının düzensiz ve az sayıda olması nedeniyle ağırlıklı olarak deniz yoluyla gerçekleştirilmiştir. Orta çağda ortaya çıkan Marco Polo ve İbn Battuta gibi gezginler, kültürel amaçlarla seyahatler gerçekleştirmişlerdir. 15.yy’ın sonları ve 16.yüzyılda Vasco De Gama ve Macellan gibi denizcilerin, 17.yüzyılda ise Evliya Çelebi gibi gezginlerin gerçekleştirdikleri dünya seyahatleri ve keşfettikleri yeni yerler, insanlarda merak duygusu uyandırarak, insanları bilmedikleri yerleri görebilmek amacıyla gerçekleştirdikleri yolculuklara güdülemiştir. Sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan buharlı gemi ve otomobil gibi yeni ulaşım araçları teknolojileri, turizmin gelişmesine yol açmıştır (Yıldız, 2011: 56-57). Hava yolu taşımacılığının halkın erişimine açılması, büyük grupların seyahat etmesini mümkün kılmış ve seyahat maliyetlerinin azalmasına yol açmıştır. 1958 yılında ilk jet yolcu uçağının hizmete girmesiyle başlatılan kitle turizmi (Sindiga, 1999), sektörel turizmin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Aynı dönemde, sanayileşmenin etkisiyle gelir düzeyinde ve boş zamanlarda yaşanan artışla turizm, insanların yoğun katılımıyla kitleler halinde gerçekleştirdikleri bir aktiviteye dönüşmüştür. Hızlı ulaşım sistemleri, kaliteli konaklama olanakları, nitelikli kaynaklar (doğal, yapay, kültürel) ve düşük maliyetler kitle turizminin kendine ait organizasyonel bir yapı ve pazar yapısı oluşturmasını sağlamıştır (Ovalı, 2007).

Kitle turizmi, mevsimsel ve iklimsel koşullara büyük ölçüde bağılılık göstermektedir. Kitle turizminde büyük turist grupları genellikle tur operatörleri veya seyahat acenteleri tarafından organize edilen, önceden belirlenmiş paket programlarla, popüler tatil bölgelerindeki otel ve tatil köylerine yönlendirilmektedirler. Bu süreçte kendilerine konaklama, yeme-içme, eğlence gibi hizmetler sunulan turistler tüketime teşvik edilmektedirler. Özellikle yaz aylarında yoğunlaşan bu tüketim odaklı turizm modelinin, kıyı bölgelerinin taşıma kapasitesini zorlayarak mevcut turizm kaynaklarına zarar verdiği gözlenmiştir. Sosyal ve çevresel etkilerin yanı sıra sürdürülebilir kalkınmayı göz ardı eden kitle turizmi, kısa vadeli ekonomik kazanç sağlarken doğal, sosyal ve kültürel çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Sahip olduğu olumsuz etkiler nedeniyle kitle turizmine yönelik oluşan tepkiler, turizm üreticilerini farklı ve yeni arayışlara yöneltmiştir (Christou, 2012; Zengin vd., 2014). Küresel ısınma ve iklim değişikliğine bağlı doğal afetlerin çevre bilincini arttırması, farklı deneyimler arayan ve konforu ikinci plana atan turistlerin ortaya çıkması (Ovalı, 2007), tatil anlayışının deniz-kum-güneş ekseninden çevre, eğitim ve eğlence temelli deneyimlere kayması ve turistlerin doğal alanlara yönelmeleri turizm üreticilerini bu arayışa iten diğer nedenler arasında yer almaktadır. Kitle turizminin mevsimsellik sorunundan sıyrılarak, tüm yıl boyunca gerçekleştirilebilecek turistik faaliyetlerle turizm gelirlerini arttırmak ve kaynaklarını korumak ve planlı kullanmak isteyen ülkeler de bu arayışa dahil olmuşlardır (Bulut, 2006).

Kitle turizmine, yani geleneksel ya da ticari turizm anlayışına bir alternatif olarak geliştirilen ve literatürde doğa turizmi, yeşil turizm ya da sürdürülebilir turizm gibi çeşitli adlarla anılan bu yeni yaklaşıma genel olarak “alternatif turizm” denilmektedir (Eadington ve Smith, 1992). Cohen (1987), bir kavramın “alternatif” olarak tanımlanmasının, onun bir şeye karşı bir seçenek olarak görülmesinden kaynaklandığını belirtir. Bu bağlamda alternatif turizm, modern sanayileşmiş dünyanın gelişmekte olan ülkelere etkilerine karşı bir duruş niteliği taşımaktadır. Alternatif turizm; yoğun turist akışı, kontrolsüz büyüme, çevresel yıkım ve sosyal yabancılaşıma gibi kitle turizminin olumsuzluklarına karşı bir çözüm olarak da değerlendirilmektedir (Gün ve Çakar, 2024:

28). Alternatif turizm kavramı üzerine literatürde yapılmış farklı tanımlarla karşılaşmak mümkün olsa da bu tanımların ortak noktası; alternatif turizmin, klasik kitle turizminin yarattığı olumsuz etkileri azaltmayı amaçlayan, yeni ve çeşitli turizm ürünlerinin bir araya gelmesiyle şekillenen bir turizm türü olmasıdır (Arpacı ve Orta, 2011). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, alternatif turizmi; çevresel ve toplumsal uyuma önem veren, yerel ve yabancı girişimciler arasında iş birliğini destekleyen ve kalkınmada yerel kaynak kullanımını önceleyen bir turizm biçimi olarak tanımlamaktadır (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2011). Eadington ve Smith'e (1992) göre ise alternatif turizm hem ev sahibi topluluklar hem de turistler için faydalı ve anlamlı etkileşimlerin yaşanabildiği; doğaya, kültüre ve toplumsal değerlere saygılı bir turizm anlayışıdır. Sindiga (1999) da alternatif turizmi; çevreye duyarlı, yerel halkın etkin biçimde sürece dahil olduğu, büyük yatırımlar yerine küçük ölçekli girişimlerin öne çıktığı bir kalkınma modeli olarak tanımlamaktadır.

Alternatif turizm; belirli mevsimlerle sınırlı kalmayıp, yılın her döneminde gerçekleştirilebilen, kalabalık gruplar yerine daha küçük gruplara, ailelere veya bireysel gezginlere yönelik olarak düzenlenen turizm faaliyetlerini kapsamaktadır (Christou, 2012). Alternatif turizm, bu yönüyle zaman ve mekân açısından daha dengeli bir dağılım sağlayarak, çevresel bozulmanın önüne geçmeye yardımcı olmaktadır. Büyük çaplı turistik yatırımlar yerine, daha küçük ölçekli işletmelerin tercih edildiği bu modelde; oteller, tatil köyleri ya da dev turizm tesisleri yerine pansiyonlar, hosteller ve yerel mimariyle uyumlu butik oteller ön plana çıkmaktadır. Bu durum hem çevreyle uyumlu yapıların gelişmesini sağlamakta hem de bölgenin özgün kültürel ve mimari dokusunun korunmasına katkıda bulunmaktadır. Alternatif turizm, turistlerle yerel halk arasında daha samimi ve doğrudan bir iletişime olanak tanımaktadır. Yerel halkın turizm faaliyetlerine aktif olarak katılması hem istihdam olanaklarını arttırmakta hem de turizm gelirlerinin yerel ekonomide kalmasına olanak tanımaktadır. Böylece turizm, bölgesel kalkınmaya daha etkili bir şekilde katkı sağlayabilmektedir (Arpacı ve Orta, 2011).

Alternatif turizm, turistik destinasyonlardaki sosyal, doğal ve tarihi değerlerin korunması düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır ve bu değerleri turizmin gelişiminde temel unsur olarak kabul etmektedir. Alternatif turizm anlayışıyla bağlantılı olarak gelişen

sürdürülebilir turizm kavramı ise, turizmin temel hedeflerinden biri haline gelmiştir (Christou, 2012). Bu yaklaşım, doğal ve kültürel kaynakları dengeli biçimde kullanıp koruyarak, turizm gelirlerini artırmayı amaçlayan ülkeler tarafından desteklenmektedir.

2.2. Alternatif Turizm Çeşitleri

Alternatif turizm, kaynağını bireylerin ekonomik ve sosyal yaşamlarından alan, bireylerin seyahat etme motivasyonları, deneyim arayışları ve çevresel duyarlılıkları ile şekillenen çok sayıda farklı turizm türünü bünyesinde barındırmaktadır. Araştırmacılar alternatif turizm içinde yer alan farklı turizm türlerini belirli kategoriler altında sınıflandırmaktadırlar (Triarchi ve Karamanis, 2017: 38-39). Oğan ve Kıvılcım (2021) farklı turizm türlerini; (i) doğa turizmi temelli faaliyetler (ekoturizm, kırsal turizm, agro-turizm, yayla turizmi, botanik turizmi, doğa fotoğrafçılığı, kuş ve yaban hayatı gözlemciliği, kamp ve karavan turizmi, trekking, mağara turizmi), (ii) macera ve spor turizmi temelli faaliyetler (nehir turizmi, dağcılık ve tırmanış, kış turizmi, safari, atlı yürüyüş, avcılık turizmi, hava sporları, spor balıkçılığı, golf turizmi, bisiklet turizmi), (iii) kültür turizmi temelli faaliyetler (kongre, fuar ve toplantı turizmi, gastronomi turizmi, dini turizm, festival ve şenlikler, tarihi ve kültürel turlar) ile bunların dışında kalan (iv) diğer faaliyetler (sağlık ve termal turizmi, gençlik turizmi, yaşlı turizmi, yat turizmini) olmak üzere dört kategori altında toplamıştır. Christou (2012), alternatif turizm türlerini; (i) kültürel turizm, (ii) sağlık turizmi, (iii) kongre turizmi, (iv) spor turizmi, (v) doğa turizmi ve (vi) eğlence turizmi olmak üzere altı ana kategoride ele almıştır. Fragkaki (2003) ise; (i) kongre turizmi, (ii) spor turizmi, (iii) inanç turizmi, (iv) kültür turizmi ve (v) eko turizm olmak üzere beş kategorinin varlığından bahsetmiştir (Triarchi ve Karamanis, 2017). Farklı yazarlara ait sınıflamaları çoğaltmak mümkündür. Sınıflamalar arttıkça literatürde üzerinde uzlaşılan bir sınıflamanın bulunmadığı gerçeği gün yüzüne çıkmaktadır. Bu çalışmada alternatif turizm türleri, çalışmanın amacı doğrultusunda farklı sınıflamaları kapsayacak şekilde kültürel turizm, sağlık turizmi, kongre turizmi, gençlik turizmi, doğa turizmi, spor turizmi ve inanç turizmi başlıkları altında ele alınmaktadır.

2.2.1. Kültür Turizmi

Kültür turizmi, sanat etkinliklerine katılmak (tiyatro, folklor, festival, sergi vb.) ve/veya toplumların yaşam tarzlarını, ihtiyaçlarını ve doğal çevrelerini gözlemleyerek, tarihi yerleri ziyaret edip geçmiş uygarlıklara ait kültürel değerleri tanımak amacıyla yapılan turistik faaliyetlerdir (Batman ve Oğuz, 2011; Emekli, 2006). Kültürel turizm; farklı toplumlar arasındaki kültürel farklılıkların tanınması ve gözlemlenmesine yönelik faaliyetleri içine almaktadır (Mehrhoff, 1991).

2.2.2. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi, bireylerin yaşadıkları yerlerden başka yerlere sağlık amacı ile gerçekleştirdikleri seyahatler sonucu ortaya çıkan turizm faaliyetleridir. Sağlık turizmi; estetik cerrahi operasyonlar, organ nakli, diş tedavisi, fizik tedavi, rehabilitasyon vb. gereksinimi olan bireylerin, gereksinimlerini karşılamak için gerçekleştirdikleri sağlık amaçlı seyahatler sonucu ortaya çıkan turizm faaliyetlerini kapsamaktadır. Sağlık turizmi literatürde; (i) Termal turizm ve spa-wellnes turizmi, (ii) Medikal turizm, (iii) Yaşlılara ve  z rl lere yönelik bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini içeren turizm hizmetleri olmak üzere üç temel başlık altında incelenmektedir (Tengilimoğlu, 2017: 7-8).

Gonzales vd. (2001) termal turizm ve spa-wellness turizminin; kaplıca, bitkisel tedavi, masaj vb. sağlığı geliştirmeye yönelik hizmetlerden oluştuğunu belirtmektedir. Sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen termal turizm; mineral bakımından zengin kaplıca, ılıca, içme suyu gibi doğal su kaynaklarının ve/veya çamurların dinlenme, zindelik kazanma ve tedavi gibi insan sağlığına olumlu katkılarda bulunmasını sağlamak için uzman doktorların denetiminde destek tedavilerle (fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet) koordineli olarak gerçekleştirilen uygulamalardan oluşan turizm hareketidir (Zengin vd., 2014).

Gonzales vd. (2001)'ye göre medikal turizm, tedaviye yönelik olarak gerçekleştirilen estetik ameliyat, kalp ameliyatı, göz ameliyatı, kanser tedavisi vb. hizmetlerden oluşurken, yaşlılara ve  z rl lere yönelik bakım ve rehabilitasyon hizmetleri; diyaliz, bağımlılık programları ve yaşlı bakım programları vb. hizmetlerinden oluşmaktadır.

2.2.3. Kongre Turizmi

Kongre turizmi, insanların belirli bilimsel alanlar veya konular hakkında görüşmeler yapmak için bulundukları yerlerin dışına seyahat ettikleri, farklı alanlardan insanlarla bir araya geldikleri, gerektiğinde geçici konaklamalar yaparak, gezme, öğrenme, eğlenme, dinlenme gibi faaliyetler gerçekleştirdikleri turizm türüdür (Šušić ve Mojić, 2014: 515-517). Kongre turizminde temel motivasyon; seyahat etmek değil, etkinliklere katılmaktır. Bu nedenle kongre turizminde konaklama süresi diğer turizm faaliyetlerine göre genellikle daha uzundur ve bu turizm türü, diğer turizm türlerine göre daha yüksek ekonomik fayda yaratmaktadır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002).

2.2.4. Gençlik Turizmi

WISE (Dünya Gençlik Öğrenci ve Eğitim Kurumu), gençlik turizmini; ebeveynleri veya velileri tarafından eşlik edilmesine ihtiyaç duyulmayan, bağımsız seyahat eden, 15-29 yaş aralığındaki gençlerin, yeni deneyimler kazanma, kültürel etkileşim ve öğrenme fırsatlarından yararlanma güdüsüyle gerçekleştirdikleri, bir yıldan az süren turizm faaliyetleri olarak tanımlamaktadır (Jabbarov, 2024: 89). Gençlik turizmi diğer turizm türleri ile karşılaştırıldığında görece düşük günlük ortalama harcamalarına sahip olmasına karşın, görece uzun konaklama sürelerine sahiptir. Gençlerin farklı türdeki sosyal aktivitelere katılımları, gençlik turizminin görece yüksek toplam harcama miktarlarına sahip olmasına yol açmaktadır (Zengin vd., 2014).

2.2.5. Doğa Turizmi

Doğa turizmi; koruma altına alınmış özel alanlar, doğal sit alanları, sulak alanlar ve milli parklar gibi biyolojik çeşitliliğin bulunduğu doğal ortamlara yönelik gerçekleştirilen seyahatler ve etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Doğa turizmi; manzara, topografya, su kaynakları, bitki örtüsü ve yaban hayatı gibi doğal unsurları temel alan tüm turizm türlerini içine almaktadır. Kırsal bölgelerde yapılan macera sporları ve rekreasyonel faaliyetler de (park ve koruma alanı ziyaretleri, kano, rafting, yürüyüş ve tırmanma, trekking, yayla turizmi, safari ve yaban hayatı gözlemciliği, kuş gözlemciliği, kelebek gözlemciliği, fotoğraf safarisi, botanik çalışma veya bitki gözlemciliği, kampçılık,

balık avlama, tüplü dalış, mağaracılık, bisiklet turizmi, balon turizmi, jeep-safari, çadır-kamp-karavan turizmi, binicilik vb.) doğa turizmi kapsamında ele alınmaktadır (Akpınar ve Bulut, 2010; Köroğlu vd., 2012). Doğa turizmi ile sıkça karıştırılan eko-turizm; doğa turizminin bir alt kümesi olarak görülmektedir. Doğa turizmi, doğal alanlara yapılan seyahatleri kapsarken; eko-turizm, çevreyi koruma amacını güden, yerel halkın refahını arttırmayı hedefleyen sürdürülebilir seyahatleri kapsamaktadır (Cömert ve Mete, 2018).

2.2.6. Spor Turizmi

Spor turizmi; spora ilgi duyan kişilerin sportif etkinliklere katılmak, sportif etkinlikleri izlemek veya sportif etkinliklerin yapılmış / yapılmakta olduğu yerleri ziyaret etmek amacıyla yaşadıkları yerlerden ayrılarak, gerçekleştirdikleri turistik faaliyetlerdir. Tanım doğrultusunda spor turizmiyle ilgili üç farklı turistik davranış biçiminden söz etmek mümkündür; sportif faaliyetlere aktif katılım (aktif spor turizmi), izleyici olarak katılım (spor olayı turizmi) ve sportif faaliyetlerin gerçekleştirildiği yerleri ziyaret (nostalji spor turizmi) (Gibson, 2005: 134). Spor turizmi; futbol turizmi, hava sporları (yamaç paraşütü vb.), av turizmi, su altı dalış (scuba diving), dağcılık, akarsu turizmi (rafting), golf turizmi gibi alt dallara ayrılmaktadır (Gülbahar, 2009).

2.2.7. İnanç Turizmi

İnanç turizmi, bireylerin dini inançlarını tatmin etmek amacıyla yaşadıkları, çalıştıkları ve günlük ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışındaki inanç merkezlerine yaptıkları seyahatler ve bu seyahatler sırasında gerçekleştirdikleri turistik faaliyetler bütünüdür (Açıkel, 2001). İnanç turizmi, dinler tarafından kutsal kabul edilen mekânları ve kutsal şehirleri ziyaret etmenin yanı sıra, dini toplantı ve törenlere katılmak ya da bunları izlemek amacıyla yapılan faaliyetleri de kapsamaktadır (Doğanay, 2001).

Dinsel mekânların, geçmiş medeniyetlere ait kültürel mirası günümüze taşıması, inanç turizminin kültür turizmi içinde ele alınıp alınamayacağına ilişkin tartışmalara yol açmaktadır. Bu mekânların turistler tarafından dinsel motivasyonların yanı sıra, entelektüel ve kültürel motivasyonlarla da ziyaret edilebiliyor olması, bu tartışmayı güçlendirmektedir. Ziyaret edilen mekânların, geçmişten günümüze inanç merkezi olarak

kullanılmaları ve tarih boyunca bu niteliklerinden dolayı çekim kaynağı haline gelmiş olmaları, inanç turizmini kültür turizminden farklı bir konsept olarak ön plana çıkarmaktadır (Turan, 2012).

2.3. Honaz İlçesi

Denizli iline bağlı bir ilçe olan Honaz, şehir merkezine yaklaşık 20 km uzaklıkta konumlanmaktadır. Deniz seviyesinden 540 metre yükseklikte yer alan ilçenin yüzölçümü 54.978 km²'dir. 2023 yılı verilerine göre 34237 kişinin yaşadığı ilçenin (Denizli Valiliği, 2024) doğusunda ; Bozkurt, batısında; Denizli, kuzeyinde; Çal ve Baklan, güneyinde ise; Serinhisar ilçeleri yer almaktadır. Tipik bir Anadolu kasabasına ait sosyal yaşantının özelliklerini taşıyan Honaz, doğal güzellikleri ve tarihi evlerinin yanı sıra tarih boyunca farklı etnik ve kültürel gruplara ev sahipliği yapmış olmasıyla dikkat çekmektedir. Günümüzde Ahıska Türkleri'nin yaşamlarını sürdürdüğü ilçede (Kahvecioğlu Sarı, 2017), geçmişte Türk ve Rum nüfusunun bir arada huzur içinde yaşadığı bilinmektedir. Bu çok kültürlü yapının günümüze yansıyan izleri, ilçenin mimari ve yerel kültüründe gözlemlenebilmektedir.

Şekil 1. Honaz İlçesi Lokasyon Haritası

(Google Haritalar, 2025; Wikimedia Commons, 2006)

Honaz ilçesinin tarihi, Erken Tunç Devri'ne kadar uzanmaktadır. Honaz Dağı'nın 3 km kuzeyinde yer alan Colossea, M.Ö. 5. Yüzyılda kurulmuş ve zamanla bölgenin iktisadi ve idari merkezi haline gelmiştir (Aydın, 2016: 200). Frigya Devleti'nin önemli şehirlerinden biri olan Colossea, M.Ö. 2.yüzyıldan itibaren Laodikeia ve Hierapolis şehirlerinin kurulmasıyla önemini yitirmiştir. Kentin M.S. 7-8. yüzyılın sonlarına doğru bugünkü Honaz ilçe merkezinin bulunduğu alana taşınmış olması Colossea'nın tamamen terk edilmesine neden olmuştur. 11.yüzyılın son çeyreğinde Selçuklu Türklerinin hakimiyetine giren şehir, birkaç kez Bizans kontrolüne geçmiş olsa da 1207 yılında kesin olarak Selçuklu Türk hakimiyetine girmiştir. 1391 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına dahil edilen şehir, Ankara Savaşı sonrasında 1403 yılında Osmanlı idaresinden çıkmış, 1429 yılında II. Murad tarafından Osmanlı himayesine alınmıştır (Dağdaş ve Kallımcı, 2010:136).

Ege Bölgesi'nin Akdeniz Bölgesi ile arasındaki sınırlara yakın kısmında konumlanan ilçenin iklimi, Akdeniz iklimini andırsa da kışları bu iklime göre biraz daha sert geçmektedir (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, t.y.:158). İlçe ekonomisi, tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Portakal, muz, limon ve tropikal meyvelerin dışında her tür meyve ve sebzenin yetiştirilmesi açısından bereketli topraklara ve elverişli iklim koşullarına sahip olan ilçede, başta domates olmak üzere; buğday, pamuk, mısır ve şeker pancarı üretimi de gerçekleştirilmektedir (Denizli Ticaret Odası, 2020). Coğrafi işaretli bir ürün olan Honaz kirazı, sekize yakın türü ile ilçenin sembolik tarım ürünü haline gelmiştir (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, t.y.:158). 2019 yılı hasat zamanında ilçede yaklaşık 3500 ton kiraz ihraç edilmiştir. İlçede öne çıkan bir diğer tarımsal faaliyet ise bağcılıktır. 2019 yılı verilerine göre 17645 ton çekirdekli, 47935 ton çekirdeksiz toplam 65.850 ton üzüm üretilmiştir (Denizli Ticaret Odası, 2020: 46). Honaz ilçesinde hayvancılık sektöründe süt inekçiliği ve tavukçuluk faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Gürlek mahallesi mevkiinde yer alan Denizli Organize ve Sanayi Bölge Müdürlüğü'nde konumlandırılmış irili, ufaklı 200 civarında fabrikada, tekstil ürünleri başta olmak üzere farklı sanayi ürünleri elde edilerek; yurt içi ve yurtdışı pazarlara ulaştırılmaktadır. Kaklık

mahallesi içinde yer alan Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi de ilçe halkına farklı istihdam olanakları yaratarak ilçe ekonomisine katkı sunmaktadır (Denizli Ticaret Odası, 2023: 52).

3. Araştırma Yöntemi

Çalışma, Honaz destinasyonunun turizm envanterini ortaya çıkartıp, alternatif turizm potansiyelini ortaya koyarak, değerlendirmeyi ve bölgenin gelişimine ve turizmin çeşitlendirilmesine katkı sağlayacak önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve saha gözlemlerinden yararlanılarak Honaz ilçesinde değerlendirilebilir alternatif turizm seçenekleri belirlenmiş, elde edilen veriler SWOT analiz tekniği yardımıyla incelenerek destinasyona ait turizm potansiyeli ortaya konulmuştur.

Nitel araştırma yöntemi "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik, nitel bir sürecin izlendiği araştırma" yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Doküman analizi, hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi edinebilmek için geçmişe dönük gazete, dergi, kitap, rapor, makale ve tez gibi yazılı materyallerin taranmasına yönelik bir nitel araştırma yöntemidir (Kozak, 2018: 88). Araştırma kapsamında Honaz Kaymakamlığı, Honaz Belediyesi, Denizli Büyükşehir Belediyesi, Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Denizli Ticaret Odası, Denizli Valiliği, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü gibi devlet kurumlarına ait internet siteleri, diğer kişi ve kurumlar tarafından yazılmış ve hazırlanmış kitaplar, makaleler, gazete yazıları, fotoğraflar ve belgeseller araştırmanın amacı doğrultusunda doküman analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın güvenilirlik ve objektiflik düzeyini arttırmak amacıyla araştırmacılar tarafından sahayı bilen bir rehber eşliğinde turistik noktalarda saha araştırmaları gerçekleştirilmiş ve sahaya ait fotoğraflar çekilip, saha notları alınarak, mevcut durum hakkında veri toplanmıştır. Çalışma kapsamında yer alan ve alternatif turizm potansiyeline ait somut kanıtlar sunan tüm görseller (Şekil 2-10), makalenin birinci yazarı tarafından özel olarak çekilmiştir ve yazarın kişisel fotoğraf arşivinden alınmıştır. Saha gözlemlerinden ve dokümantasyon incelemelerinden elde

edilen veriler, tüme varımsal olarak incelenerek Honaz ilçesine ait değerlendirilebilir alternatif turizm seçenekleri tespit edilmiştir.

Destinasyonların turizm potansiyelinin değerlendirilmesi noktasında sıklıkla kullanılan bir yöntem olan SWOT analizi yöntemi; bir coğrafi bölgenin, içsel güçlü ve zayıf yönleri ile bölgeye yönelik dışsal fırsat ve tehditleri ortaya çıkarmayı amaçlayan bir tekniktir. Araştırma kapsamında SWOT analizi yapılarak, Honaz ilçesinin mevcut alternatif turizm potansiyeli değerlendirilmiş, bu doğrultuda geleceğe yönelik stratejiler geliştirmek amacıyla önerilerde bulunulmuştur.

4. Bulgular

4.1. Honaz İlçesinde Değerlendirilebilir Alternatif Turizm Seçenekleri

Ege Bölgesi'nin en yüksek dağı olan Honaz Dağı'nın (2571 m.) eteklerinde kurulan, Colossae Antik Kenti, Kaklık Mağarası, Hisar Cami, Göz Piknik Alanı, Saklı Göl, Honaz Dağı Milli Parkı gibi tarihi ve doğal güzellikleri barındıran Honaz; kültür turizmi, sağlık turizmi, kongre turizmi, gençlik turizmi, doğa turizmi, spor turizmi, inanç turizmi gibi farklı alternatif turizm seçeneklerinin değerlendirilebileceği bir destinasyondur.

4.1.1. Kültür Turizmi

Kültür turizmi açısından Honaz'da yer alan en önemli değer Colossae antik kentidir. Antik çağdan beri kullanılmakta olan güney şark yolu üzerinde konumlanan şehrin yanından Aksu çayı geçmektedir. Denizli ilinden 25 km. uzaklıkta, ilçenin 2km. kuzeyinde yer alan kent, Xenophon'a göre, Frigya'nın 6 büyük kentinden biri olarak; antik çağın en önemli merkezlerinden birini teşkil etmektedir. Hierapolis ve Laodikeia'nın kurulması ile M.Ö. 3.yüzyıldan itibaren önemini yitirmeye başlayan kent, M.S.1.yüzyılda meydana gelen depremler sonucu harap olmasına karşın iktisadi gelişimini devam ettirmiştir. Colossae, iktisadi önemini M.S.7. yüzyıl sonlarına dek sürdürmüştür (Aydın, 2016: 200). Akropol olan höyük tepesinde ve çevresindeki arazilerde kentin kalıntılarına rastlamak mümkündür. Arkeolojik zenginliğe sahip antik kent sahası içinde kayaya oyulmuş odaların ve ev tipi mezarların yer aldığı Osmanlı dönemine ait bir kale kalıntısı bulunmaktadır (Denizli Ticaret Odası, 2020: 88).

İlçede üretilen ve ilçenin simgesi haline gelen Napolyon kirazını tanıtmak amacıyla her yıl düzenlenen hasat sonu kiraz festivali, kültürel turizm kapsamında turistleri ilçeye çekerek, bölgedeki turizm hareketliliğini arttırmaktadır. Yağlı güreş müsabakalarının yapıldığı, fuar ya da panayırların kurularak, müzik gösterilerinin gerçekleştirildiği festivalde; Honaz'ın tanıtımı yapılmakta, yöresel halk oyunları ve geleneksel el sanatları sergilenerek, yörede var olan kültürel motifler sergilenmekte ve turistlerin, bu motifleri deneyimlemesi sağlanmaktadır. 2025 yılı itibariyle 47.'si düzenlenen festival, mevsim değişiklikleri doğrultusunda Haziran ya da Temmuz ayı içinde gerçekleştirilmektedir.

Şekil 2. Honaz Dağı Milli Parkı Ziyaretçi Merkezi

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

İlçe merkezinde yer alan Milli Park Ziyaretçi Merkezi'nde günlük yaşamda kullanılan eşyalar, yöresel kıyafetler, yöredeki yaşama ait izler barındıran minyatür Honaz evleri ve doldurulmuş hayvanlar sergilenmektedir.

Şekil 3. Honaz Dağı Milli Parkı Ziyaretçi Merkezi Bahçesi’nde yer alan minyatür
Honaz evi

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Honaz’ın geleneksel el sanat değerleri, bölgenin kültür turizminin bir diğer parçasını oluşturmaktadır. Denizli yöresinde gerçekleştirilen ve kökeni geçmişe uzanan zanaatlardan dericilik, Türkmen boyları ile birlikte Orta Asya’dan taşınmıştır. 11.yüzyılın son çeyreğinde Türklerin Honaz Kalesi’ni ele geçirmesiyle dericilik faaliyetleri, Osmanlı döneminde ayakkabı, çizme, cilt, silah, saraçlık malzemeleri üretimi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Döneme ait hayvan koşumları ve eğerlerde de deri ve kösele kullanılmıştır. Deri işleme, kösele ve diğer deri mamulleri imalatında ülke ihtiyacının büyük bölümünü karşılayan Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, ilçenin Kaklık Kasabası’nda yer almakta olup, turistlerin ilgisini çekebilecek bir noktadır (Geka, 2013: 78). Cankurtaran’da yer alan turistik halı satış mağazalarında satılan ve göçebe kültürün özelliklerini yansıtan el dokuma kilimler ve halılar da yöreye ait turistlerin ilgisini çekebilecek el sanatları arasında yer almaktadır.

Hisar Mahallesinde yer alan Hisar Cami, XV. yüzyılda Sultan İkinci Murad tarafından inşa ettirildiği kabul edilen, şu anda yıkık halde bulunan ve ilçeye kuş bakışı bakan Sultan Murat Cami, çarşı meydanında yer alan 150 yıllık mazisi olan Çürük Çeşme ve Honaz

kalesinin üstünde yer alan kemer yapılı gözetleme kuleleri; bölgede kültürel turizm kapsamında değerlendirilebilecek tarihi noktaları oluşturmaktadır.

Sütlaç-Kaklık-Goncalı Demiryolu üzerinde gerçekleştirilen hat uzatma faaliyetleri kapsamında İngiliz Oriental Railway Company tarafından 1904 yılında inşa edilen ve Kaklık Mahallesi'nde yer alan Kaklık Tren İstasyonu (Denizli Büyükşehir Belediyesi, 2014) ve Rumlardan kalma tarihi evler, yörede farklı kültürlerin izlerini taşıyan ve özellikle fotoğrafçılar açısından değerlendirilebilecek noktalar arasında yer almaktadır.

4.1.2. Sağlık Turizmi

İlçe sınırları içerisinde yer alan Kaklık Mağarası, Burdur ilinde yer alan İnsuyu Mağarası ile beraber Türkiye'nin içinde termal su bulunan iki mağarasından biridir (Tuna, 2022: 1836).

Şekil 4. Kaklık Mağarası Şifalı Suları

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Mağaranın kükürt kokulu, berrak ve renksiz suyunun, mide ve şeker hastalığının yanı sıra bazı cilt hastalıklarına iyi geldiği, zührevi hastalıkların tedavisinde fayda sağlayabileceği bilinmektedir. Kaklık Mağarası çevresinde sağlık turizmi odaklı konaklama tesisleri bulunmamaktadır (Honaz Kaymakamlığı, 2024a; Tuna, 2022: 1837). Mağaranın

yakınında, ziyaretçilerin kullanımına sunulmuş yüzme havuzu, küçük bir amfi tiyatro, seyir alanları, kafeterya ve kameriyeler bulunmaktadır.

4.1.3. Kongre Turizmi

2025 yılı itibarıyla 8 farklı bölümde öğretim veren Honaz Meslek Yüksekokulu'nda yer alan 100 kişilik kontenjanı bulunan konferans salonunun yanı sıra yeterli teknik malzeme ile donatılmış 40 kişilik 15, 50 kişilik 1, 60 kişilik 2, 80 kişilik sempozyum/kongrelere ev sahipliği yapabilecek şartlara sahiptir. Honaz Meslek Yüksekokulu'nda, 2014 yılında gerçekleştirilen 13. Ulusal Büro Yönetimi ve Sekreterlik Kongresi ve 2015 yılında gerçekleştirilen Honaz Sempozyumu, akademisyenleri ve sempozyum / kongre konusuyla ilgilenen insanları bölgeye çekmiştir.

4.1.4. Gençlik Turizmi

Gençlerin boş zamanlarını farklı sosyal, kültürel ve sportif aktiviteler yaparak değerlendirmelerini sağlayabilmek amacıyla Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Denizli Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Gençlik Merkezi'nce ortaklaşa çalışmaları ile düzenlenen Cankurtaran Doğa Kampı, yaz dönemlerinde ülkenin farklı noktalarından gelen gençlere ev sahipliği yapmıştır. Honaz Dağı, gençlere yönelik olarak gerçekleştirilecek kamp karavan etkinlikleri için de elverişli bir noktadır (Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024a). Honaz Dağı Milli Parkı içinde tuvalet, su, market, piknik alanları, otopark ve yürüyüş parkurları bulunmaktadır.

4.1.5. Doğa Turizmi

2571 metrelik zirvesi ile Ege Bölgesi'nin en yüksek noktası olan Honaz Dağı, ilçede trekkingten yayla turizmine, botanik turizminden kampçılığa, doğa turizmi kapsamında gerçekleştirilebilecek farklı aktivitelere imkân tanımaktadır. 1995 yılından bu yana Milli Park statüsü taşıyan Honaz Dağı, içinde barındırdığı endemik türler ile özellikle botanikçilerin dikkatini çekmektedir. Kızılçam, karaçam ve ardıç ağaçlarıyla çevrili Honaz Dağı'nda yer alan 964 tür bitkiden 122'si Türkiye açısından, ballıbaba, sığırkuyruğu ve safran ise Honaz Dağı açısından endemiktir. Çan çiçeği ve güvey otu ise dünyada Honaz Dağı'nın dışında sadece yine ülkemizde yer alan Babadağ'da doğal

olarak yetişmektedir. Floranın sahip olduğu bu özellik, Honaz Dağı'nın doğal sit alanı olarak ilan edilmesine de neden olmuştur. Yaban hayatı açısından zengin olan bölgede; dağ keçisi, tavşan, yaban domuzu, porsuk, tilki, kirpi gibi memelilerin yanı sıra (Dağdaş & Kallımcı, 2010: 137) ötücü ve yırtıcı kuşlarla beraber keklik bulunmaktadır. Botanik gözlemlerin yanı sıra doğa safari ve yaban hayatı gözlemciliği için de uygun bir alan teşkil eden bölge, yaban keçisi yetiştirme ve koruma alanına da ev sahipliği yapmaktadır (Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024b). Dağın zirvesinde asfalt yol ile ulaşılan, her mevsim açık olan ancak sivil halkın girişine izin verilmeyen askeri radar istasyonu bulunmaktadır (Honaz Kaymakamlığı, 2024c). Milli park, dört mevsim farklı bir güzelliğe bürünerek fotoğrafçılar açısından da bir cazibe merkezi oluşturmaktadır.

Honaz Dağı, doğa yürüyüşleri içinde uygun alanlara sahiptir. Uzun devreli gelişme planları doğrultusunda Honaz Dağı Milli Parkı'nda TG-1 kuzey-1 girişi, TG-2 parkı Kuzey-2 girişi, TG-3 Parkı, Güney-4 Girişi uygun trekking parkurları olarak belirlenmiş noktalardır (Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024c).

Honaz Dağı Milli Parkı sınırları içinde yer alan Honaz Dağı Şelalesi yörenin doğal zenginlikleri arasında yer almaktadır. Milli Park sınırları içerisinde bulunan ve “Vali Çeşmesi” adıyla anılan Cankurtaran Orman İçi Dinlenme Yeri soğuk suları ile ünlü olup, içinde yer alan kır kahvesi, bungalovlar, futbol sahası, seyir tesisi, masalar ve banklarla ziyaretçilerini ağırlayan bir mesirelik alanıdır. Benzer şekilde “göz” adı ile anılan, Honaz merkeze 20 km uzaklıkta bulunan Pınarbaşı; soğuk suları, havuzu ve yeşil alanları ile ünlü bir diğer mesire alanıdır (Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024d).

Şekil 5. Göz Mesire Alanı

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Kiraz hasat sonu şenlikleri ve yağlı pehlivan güreşleri için mesireliğin bir bölümünde hazırlanan er meydanı, şenlik kapsamında gerçekleştirilen çeşitli etkinliklere uzun yıllar ev sahipliği yapmıştır (Honaz Belediyesi, 2024). Kiraz şenliği, son yıllarda şehir merkezinde yer alan kapalı pazar yerinde gerçekleştirilmektedir.

Şekil 6. Yukarı Dağdere Gölü (Saklı Göl)

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Yukarı Dağdere köyü sınırlarında yer alan ve içinde bulunduğu köyün adı ile anılan Yukarı Dağdere Gölü de doğa turizmi kapsamında kullanılabilecek alanlar arasındadır. Etrafı çam ormanlarıyla çevrili olan ve Saklı Göl adıyla da anılan göl, ziyaretçilerine doğa

yürüyüşleri için uygun alanlar da sunmaktadır. Sahip olduğu konum, fotoğraf meraklılarına günün farklı saatlerinde, farklı manzaralar ve ışık oyunları sağlamaktadır. Çadır kampçılığına uygun bir düzenlemeye sahip olan göl etrafında bir konaklama tesisi bulunmasa da kamping yapılabilir (Soydaş, 2022: 47). Masmavi görüntüsü ile ön plana çıkan gölün ortasında hareket eden, ağaçlarla kaplı, 7 tonluk kaya parçası, yüzen bir adayı andırmakta ve ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir (Honaz Belediyesi, 2024).

Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün envanterinde yer alan beş bisiklet parkurundan birisi, Honaz'ı içine alan; Denizli-Karakurt-Ovacık-Karateke-Honaz-Dereçiftlik-Kaklık-Kocabaş-Baklan Çakırlar- Kapandamları- Güzelpınar-Kurtluca-Pamukkale Ören Yeri parkurudur (Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024c).

Yayla turizmi kapsamında ilçe merkezine 10 km. uzaklıkta bulunan Yukarı-Aşağı Erikli Yaylası ile 3km. uzaklıktaki Lala Bağlar Yaylası; etrafları çam ağaçları ile kaplı düz araziler olmalarına karşın, bölgede konaklama ve alt yapı tesisleri bulunmamaktadır (Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024e). Atalan, Akçatal, Ardacık, Gabardıç, Gündoğmuş, Tozluca, Atalanı yaylaları da bu kapsamda değerlendirilebilecek alanlardır. Atalan yaylasında bulunan ve koruma altında olan dokuz gövdeli çatalçam, ziyaretçilerin dikkatini çekebilir.

Şekil 7. Küçük Pamukkale olarak bilinen Kaklık Mağarası

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Pamukkale travertenlerine benzer traverten basamakları bulunan ve bu nedenle "Mağara Pamukkale" veya "Küçük Pamukkale" olarak bilinen Kaklık Mağarası; damlataşları, sarkıtları ve dikitleriyle süslü, eşsiz bir güzelliğe sahip olup, mağara turizmi açısından ilçeye önemli bir katkı sağlamaktadır. Sıcaklığı 23,3-23,8 °C arasında değişen termal su kaynaklarının ve büyük bir traverten kitlesinin bulunduğu, yer altı basamaklarından meydana gelen mağaranın içinde gerçekleşen traverten oluşumu, günümüzde de süregelmektedir (Sönmezoğlu, Doğan ve Kumsar, 2024: 93-94).

Şekil 8. Kaklık Mağarası'nın Güneş Işığına Maruz Kalan Ve Sürekli Su Damlayan
Duvarları

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Kaklık Mağarası'nın doğrudan güneş ışığına maruz kalan ve sürekli su damlayan/akan duvarlarında, sık yosun tabakaları ve küçük yapraklı sarmaşık türleri yetişmiştir. Aydınlanmaya bağlı olarak gün içinde yeşilin farklı tonlarını yansıtan bu bitkiler, mağaraya ayrı bir güzellik katmakta olup, fotoğrafçıların ilgisini çekmektedir (Honaz Kaymakamlığı, 2024a).

4.1.6. Spor Turizmi

Ege Bölgesi'nin en yüksek noktası olan Honaz Dağı'nın geniş bir ovada tek başına olması, onu Paraşüt, Delta (Yelken), Kanat, Yamaç Paraşütü gibi sporlar için elverişli bir nokta haline getirmektedir. Dünyada ilk olarak 1997 yılında yapılmış olan 1. Dünya Hava Olimpiyatları Yelken Kanat ve Yamaç Paraşütü yarışmaları; Honaz Dağı ile beraber Çökelez Dağı etekleri ve Pamukkale Ören Yeri'nde gerçekleştirilmiştir. Bölge, günümüzde de yamaç paraşütü sporcularınca etkin biçimde kullanılmaktadır (Honaz Kaymakamlığı, 2024b). Honaz Dağı; uygun eğim koşullarına sahip topografik yapısı ve yeterli düzeyde kar yağışı alması nedeniyle Denizli ili doğa turizmi master planı 2020-2023'te ülkemizde kayak potansiyeli yüksek olan alanlardan birisi olarak tanımlanmış

olsa da (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2020) 2025 yılı itibariyle bölgede konumlandırılmış herhangi bir tesis bulunmamaktadır. Honaz Dağı'nda bulunan Denizli Cankurtaran Gençlik Spor Kampı; Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün envanterinde dağcılık sporunun gerçekleştirilebileceği parkurlar arasında yer almaktadır. Honaz Dağı Milli Parkı, bisiklet turları, dağ ve doğa yürüyüşleri (trekking) ve atlı doğa yürüyüşü sporculara uygun alanlar sunmaktadır (Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024f: 13). 2025 yılında ikincisi gerçekleştirilen Rahvan At Yarışları, at yarışı ve binicilikle ilgilenen sporcuları bölgeye çekmektedir.

4.1.7. İnanç Turizmi

İlçede yer alan Colossea antik kenti, ilk Hristiyanların yaşamış olduğu bir bölgedir. İncil'in bir bölümünde "Koloselilere Mektuplar" şeklinde adından bahsedilen şehir, Hristiyanlık için önemli bir destinasyondur (Geka, 2013: 21).

Şekil 9. Hisar Cami

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Hisar Mahallesi'nde yer alan Hisar Cami, eski bir Rum Kilisesi olup, 1924 yılında Yunanistan ile Türkiye arasında gerçekleştirilen mübadele sırasında terkedilmiş, 1948 yılına kadar boş kalmıştır (Honaz Kaymakamlığı, 2024c). 1948 yılında camiye dönüştürülmüş olan kilisenin ahşap mimarisi dikkat çekmektedir.

XV. yüzyılda Sultan İkinci Murad tarafından inşa ettirildiği kabul edilen Sultan Murat Cami, bölgeye kuş bakışı bakan bir konuma sahiptir. Caminin yanında, üzeri kapalı ve içinde yan yana defnedilmiş üç mezarın bulunduğu; “Üç Şehitler Türbesi” yer almaktadır. Türbede yatan zat’ın, bölgede gerçekleştirilen Selçuklu, Bizans savaşlarında şehit olduğu ve yalın ayak savaştığına dair söylenti nedeniyle türbe, “Yalıncağ Yatırı” olarak da isimlendirilmektedir (Honaz Belediyesi, 2024).

Şekil 10. Dereçiftlik Mahallesi’’nde yer alan Ardıçlı Türbe

(Fotoğraf, birinci yazar tarafından çekilmiştir)

Dereçiftlik Mahallesi’nde yer alan Ardıçlı türbe de bölgede yer alan ve inanç turizmi çerçevesinde ziyaret edilebilecek noktalar arasındadır (Ağır, t.y.: 42).

4.2. Honaz İlçesinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik SWOT Analizi

SWOT analizi, bir destinasyonun alternatif turizm potansiyelini değerlendirebilmek amacıyla kullanılan yöntemlerdendir. SWOT analizi kapsamında destinasyonun iç çevresinde var olan güçlü ve zayıf yönleri, dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditler ile bir arada değerlendirilmektedir. Destinasyonun alternatif turizm potansiyelinin SWOT Analizi ile elde edilen bilgi ve veriler ışığında ele alınması, değerlendirmenin etkinliğini arttıracaktır (Akın vd., 2019). Honaz ilçesinin alternatif turizm potansiyelini ortaya koyması açısından gerçekleştirilen SWOT analizinde, konuyla ilgili dokümantasyon incelemesine ek olarak, yapılan saha araştırmaları sonucunda elde edilen veriler

değerlendirmeye alınmıştır. SWOT analizine yönelik bulgular, Honaz İlçesi'nin alternatif turizm potansiyelinin güçlü yönleri, zayıf yönleri, Honaz İlçesi'nin alternatif turizm potansiyeline yönelik tehditler ve fırsatlar olmak üzere dört ana başlık altında ele alınmıştır.

Honaz İlçesinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Güçlü Yönleri

- Türkiye'nin ikonik turizm destinasyonlarından olan ve çok sayıda turist ağırlayan Pamukkale'ye ve Denizli şehir merkezine olan yakınlık,
- Antalya, İzmir, Muğla gibi turistik destinasyonlara olan yakınlık ve bu destinasyonlara giden ulaşım ağının üstünde yer alma,
- Ege Bölgesi'nin en yüksek noktası olan Honaz Dağı eteklerinde yer alan doğa ve spor turizminin gerçekleştirilebileceği mesire alanları ve yaylaların varlığı,
- İklim koşullarının uygunluğu,
- Milli park ve bozulmamış bitki örtüsü varlığı,
- Sahip olduğu farklı endemik bitkileri barındıran zengin flora,
- Yöre insanının geleneksel konukseverliği,
- Turistleri bölgeye çeken bir unsur olan kiraz festivali ve rahvan at yarışları,
- Yörede gerçekleştirilen halıcılık ve dericilik gibi el sanatlarına ait alışveriş olanakları,
- Anadolu'nun zengin tarihi mirası içinde yer alan antik kentlerden birine sahip olma,
- Geçmişten günümüze farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olma,
- İnanç turizmine elverişli yapı,
- Spor turizmi potansiyeli yüksek bir destinasyon olma,
- Termal kaynaklara sahip olma

Honaz İlçesinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Zayıf Yönleri

- Dağ ve yayla yollarının bakımsız oluşu,
- Yönlendirme levhalarının yetersizliği,
- Otel-tesis sayısının yetersizliği,
- Yeni turizm türlerinin geliştirilmesi için gereken araştırma ve altyapı çalışmalarının yetersizliği,
- Yöresel değerleri temsil eden hediyelik eşya üretiminin yeterince yapılmaması,
- Honaz'ın sahip olduğu kültürel, arkeolojik ve doğal güzelliklerin tanıtılmasına yönelik çalışmaların yetersizliği,
- Yetersiz tanıtım nedeniyle ulusal ve uluslararası düzeyde düşük tanınırlık,
- Honaz'ın sahip olduğu alternatif turizm potansiyelinin yerel yönetimler sivil toplum kuruluşları ve yerel halk tarafında farkındalığının düşük olması,
- Yerel halkın turizm bilincinin gelişmemiş olması,
- Turizm acenteleri ile gerekli iş birliklerinin yapılmamış olması,

Honaz İlçesinin Alternatif Turizm Potansiyeline Yönelik Fırsatlar

- Denizli'de bulunan diğer antik kentlerin bölgeye olan yakınlığı,
- Denizli'nin turist alan bir şehir olması ve Pamukkale'ye gelen yoğun turist kabileleri,
- Şehirlerde yaşayan insanların, şehrin stresinden uzaklaşarak doğa ve kırsal alanlara daha fazla özlem duyması,
- Doğa, tarih ve kültür turizmine yönelik ilgi artışı,
- Büyüyen dünya turizm pazarı ve iç turizmde yaşanan hareketlenme,
- Pamukkale ve Denizli civarında çok sayıda konaklama tesisinin yer alması,

- İl Kültür Turizm Müdürlüğü ve Pamukkale Üniversitesi'nin Honaz ilçesi turizm potansiyelinin tanıtılmasına katkı sunabilecek nitelikte olması,
- Pamukkale Üniversitesi Turizm Fakültesi ve Denizli'de yer alan Turizm Lisesi'nden mezun olacak turizm alanında donanımlı öğrencilerin varlığı,

Honaz İlçesinin Alternatif Turizm Potansiyeline Yönelik Tehditler

- Turizm işletmecilerinin, bölgenin sahip olduğu turizm potansiyelinin yeterince farkında olmamaları,
- Denetim eksikliği,
- Tanıtımı yetersiz olduğu için tur operatörlerinin satış kataloglarında yer vermemesi,
- Geleneksel kültürlerde yaşanan zayıflama ve bozulma tehlikesi,
- Yakın çevrede destinasyona rakip ikame turistik ürünlerin varlığı,
- İlçenin Gürlek mevkiinde yer alan Denizli Organize ve Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren üretim tesislerinin hava kirliliğine yol açma olasılığı.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Honaz; coğrafi konumu, iklimi, tarihi, arkeolojik zenginlikleri ve doğal güzellikleri ile oldukça yüksek bir turizm potansiyeline sahiptir. Honaz'da kültürel turizm, sağlık turizmi, kongre turizmi, gençlik turizmi, doğa turizmi, spor turizmi, inanç turizmi gibi farklı alternatif turizm faaliyetler kapsamında değerlendirilebilecek çok sayıda destinasyon mevcuttur. Ege Bölgesi'nin en yüksek noktası olan Honaz Dağı ve ilçede yer alan Milli Park; ilçe turizmine değer katmaktadır. İlçenin Denizli'ye 20 km, Pamukkale gibi Türkiye'nin ikonik turizm merkezlerinden birine 30 km ve ülkemizin diğer başlıca turizm destinasyonlarına da yakın bir konumda yer alması; mevcut turizm potansiyelinin değerlendirilmesini kolaylaştıran unsurlardır. Turizm sektörünün ilçe ekonomisine katkısının istenilen seviyede olmaması, alternatif turizm potansiyeli açısından yeterli turizm arzına sahip olan Honaz'ın, mevcut potansiyelinden yeteri kadar faydalanılamadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Çalışma, Honaz destinasyonunun

alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilebilmesi ve bölgede alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilip pazarlanabilmesi için ilçeye, yöredeki turizm işletmelerine ve ülke ekonomisine katkı sağlayacak somut öneriler sunmaktadır.

Çalışma, Honaz'ın sahip olduğu turizm potansiyelinin ayrıntılı bir envanterini ortaya koymaktadır. Öncelikle envanterde yer alan potansiyel turizm alanlarının, turizm sektörünün hizmetine kazandırılması gerekmektedir. Bu noktada, envanterde yer alan turistik faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi ve ulaşılabilirliğinin sağlanması için gerekli alt yapı ve üst yapı sorunlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bakımsız dağ ve yayla yollarının onarılarak, yönlendirme levhalarının yerleştirilmesi, halkın turizme bakış açısını değiştirmeye ve yerli halkı alternatif turizme yönlendirmeye yönelik bilinçlendirme programlarının uygulanması, turistlerin kaliteli hizmet beklentisini karşılayacak turistik işletme sahiplerinin tesislerinin niteliksel olarak geliştirilmesi, turistik işletme sahiplerinin ve çalışanlarının yabancı dil sorunlarının çözülmesi, girişimcilerin yatırım ve kredi kolaylıklarıyla teşvik edilerek bölgede hizmet gösteren işletme sayılarının arttırılması, inanç ve kültür turizmi açısından önemli olan Colossae kentinin ve bölgede bulunan tarihi evlerin restorasyonu ve bu noktalarda yöresel değerleri temsil edecek şekilde tasarlanmış hediyelik eşyaların satılması vb. öncelikle atılması gereken adımlar arasında yer almaktadır.

Honaz'ın alternatif turizm potansiyelini arttırmaya yönelik tanıtım stratejileri, yerel yönetimler, Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, seyahat acenteleri, ilgili dernekler, akademik kurumlar (Pamukkale Üniversitesi İletişim Fakültesi, Turizm Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü akademisyenleri) gibi konuyla ilgili farklı paydaşların iş birliğiyle şekillendirilmelidir. Ortaklaşa çalışmalar sonucunda belirlenecek tanıtım politikaları doğrultusunda, bölgesel ve ulusal düzeyde yazılı, işitsel ve görsel-işitsel medya araçlarından yararlanılarak kapsamlı bir tanıtım kampanyası geliştirilmelidir. Bu kampanya çerçevesinde, Honaz'ın sahip olduğu farklı turizm alternatifleri ön plana çıkarılmalı ve ilçenin doğal, tarihi ve kültürel değerlerini tanıtan sosyal medya hesapları etkin bir şekilde kullanılmalıdır. İlçenin farkındalığını artırmak amacıyla, yerli ve yabancı influencerlarla (etkileyicilerle) iş birlikleri gerçekleştirilerek,

önceden belirlenen #HonazıKeşfet veya #HonazDoğaylaİlçe gibi hashtagler aracılığıyla sosyal medya paylaşımlarının teşvik edilmesi sağlanabilir. Ayrıca, Honaz’a turist çeken Kiraz Festivali ve Rahvan At Yarışları kapsamında düzenlenecek çeşitli etkinliklerle ziyaretçilerin bölgedeki farklı turistik faaliyetlere yönlendirilmesi hedeflenebilir. Söz konusu etkinliklerde açılacak el sanatları sergileri ve uygulamalı gösteriler, yörenin kültürel özelliklerinin tanıtılmasını sağlayabileceği gibi yerel halka bir gelir kapısı aralayabilecektir. Yerel halkın etkinliklere katılımı, etkinlik öncesi yerel yönetimlerin desteğiyle yerel ustaların düzenleyecekleri atölye uygulamaları ve verecekleri eğitimler ile desteklenebilir. Bu faaliyetler yöreye ait geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliğini sağlamak açısından da son derece önemlidir.

Honaz destinasyonunun bilinirliğini artırmak ve farkındalık yaratmak amacıyla ilçenin yerli ve yabancı tur organizasyonlarının güzergâhlarına dahil edilmesi sağlanmalıdır. Farklı ilgi alanlarına sahip turistleri bölgeye çekebilmek ve turistik ürünleri çeşitlendirebilmek adına yeni tur rotaları oluşturularak seyahat acentelerinin hizmetine sunulabilir. Colossae Antik Kenti’nin Laodikeia, Hierapolis ve Aphrodisias’a olan yakınlığı değerlendirilerek, profesyonel rehberler eşliğinde düzenlenecek arkeoloji turlarıyla bölgenin kültürel bir çekim merkezi haline getirilmesi sağlanabilir. Bölgenin Pamukkale turlarına dahil edilmesiyle, yoğun turist kabilelerinin Honaz’a yönlendirilmesi mümkün olabilir. Honaz’a Denizli’den günü birlik turlar düzenlenebilir. Düzenlenecek turlar bahçelerden kiraz toplama, Denizli Organize Sanayi Bölgesi’ndeki üretim tesislerinde tekstil ürünlerinin üretim süreçlerini görme gibi farklı deneyimlerle ilgi çekici hale getirilebilir. Honaz Dağı’nın sahip olduğu doğal güzellikler, rehberler eşliğinde günübirlik doğa yürüyüşleri, trekking ve fotoğraf safarisi turları için ideal bir ortam sunmaktadır. Bu doğrultuda, bölgeyi tanıyan ve alanında uzmanlaşmış turist rehberleri yetiştirilerek yerel seyahat acenteciliği teşvik edilmelidir. Yeterli kar yağışı alan ve uygun eğitim koşullarına sahip topoğrafik yapısı sayesinde, Honaz Dağı kış turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Yapılacak detaylı incelemeler sonucunda uygun görülmesi halinde, bölgeye kurulacak bir tesis aracılığıyla kış sporları faaliyetleri desteklenerek turist çekme kapasitesi artırılabilir.

İlçenin turizm potansiyelinin yöre halkına ve ülke ekonomisine katkı sağlaması amacıyla, önce kapsamlı bir turizm kalkınma planı hazırlanmalı ve bu plan doğrultusunda Çalışma içinde yer alan tüm önerileri dikkate alacak şekilde, paydaşların katılımıyla hazırlanacak kısa, orta ve uzun vadeli stratejik pazarlama planları oluşturulmalıdır. Bu süreç, ilçenin turizm potansiyelinin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesine ve pazarlanmasına imkan tanıyacaktır.

KAYNAKÇA

- Açikel, Y. (2001). XIV-XVI. Yüzyıllarda Eğirdir Yazla Mahallesiinde Yaşamış İnanç Önderleri. *Hoşgörü Yılı ve İnanç Turizminde Göller Bölgesi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 108-129). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını.
- Ağır, M. (t.y.). *Honaz "Doğa Harikası"*. Neşe Ofset.
- Akın, G., Balıkçı, E., Temiz, S. & Atsız, O. (2019). Yozgat'ın Alternatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *Turizm Çalışmaları Dergisi Journal of Tourism Studies*, 1 (1), 1-16.
- Akpınar, E., & Bulut, Y. (2010). Ülkemizde alternatif turizmin bir dalı olan ekoturizm çeşitlerinin bölgeler göre dağılımı ve uygulama alanları. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (Cilt IV, ss. 1575-1594). Artvin.
- Arpacı, Ö., & Orta, C. (2011). Karaman ilinin alternatif turizm potansiyeli ve turizm açısından kullanılabilirliği. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 1 (3), 12-24.
- Aydın, M. (2016). 19. yüzyıldan 20. yüzyıla Honaz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 199-227.
- Batman, O., & Oğuz, Ç. S. (2011). Kültür turizmi. N. Hacıoğlu & N. Avcıkurt (Der.), *Turistik ürün çeşitlendirmesi* (2. baskı, ss. 189-208) içinde. Nobel Yayıncılık.
- Bertan, S. (2023). Çameli ilçesi turizm potansiyeli. *Çameli Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 355-360) içinde. Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları. https://www.camelisempozyumu.com.tr/pdf/1_behsetkaraca-sempozyummetni-son-1.pdf
- Bulut, Z. (2006). *Kemaliye (Erzincan) ilçesi ve yakın çevresinin alternatif turizm kapsamında rekreasyonel turizm potansiyelinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Christou, L. (2012). Is it possible to combine mass tourism with alternative forms of tourism? The case of Spain, Greece, Slovenia, and Croatia. *Journal of Business Administration Online*. 11(1), s. 1-8.
https://www.atu.edu/business/jbao/spring2012/Is_it_possible_to_combine.pdf
- Cohen, E. (1987). Alternative tourism: A critique. *Tourism Recreation Research*, 12(2), 13-18. <https://doi.org/10.1080/02508281.1987.11014845>
- Cömert, M. & Mete, E. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin ekoturizm hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (58), 605-616.
- Dağdaş, S., & Kallimci, M. (2010). Honaz Dağı Milli Parkı'nın işlev zenginliği ve kullanım planlaması. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, I* (ss. 130-143 içinde).
- Denizli Büyükşehir Belediyesi. (2014). *Denizli kültür envanteri*.
- Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024a, Aralık 24). *Kamp ve karavan turizmi*.
<https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211851/kamp-ve-karavan-turizmi.html>
- Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024b, Aralık 24). *Olta balıkçılığı ve av turizmi*.
<https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211840/olta-balikciligini-ve-av-turizmi.html>
- Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024c, Aralık 24). *Bisiklet turları ve dağ yürüyüşü*.
<https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211841/bisiklet-turlari-ve-dag-yuruyusu.html>
- Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024d, Aralık 24). *Park ve mesirelik alanlar*.
<https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211849/park-ve-mesirelik-alanlar.html>
- Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024e, Aralık 24). *Yayla turizmi*.
<https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211857/yayla-turizmi.html>
- Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2024f, Aralık 25). *Denizli turizmi*.
https://denizli.ktb.gov.tr/Eklenti/68133,denizliturimpotansiyeliguncelpdf.pdf?0&_tagl=2CEAA3BF455DFA6698E7CE2EBEA8A5859F3E622E

- Denizli Ticaret Odası. (2020). *Ekonomik yönüyle Denizli* (Yayın No. 47).
https://www.dto.org.tr/wp-content/uploads/2020/08/Ekonomik_Rapor_2020.pdf
- Denizli Ticaret Odası. (2023). *Geleceğin gücü dönüşümün öncüsü* (Yayın No. 50).
<https://www.dto.org.tr/ekonomik-yonuyle-denizli-2023/>
- Denizli Valiliği. (2024). *İlçelerimiz*. <http://www.denizli.gov.tr/ilcelerimiz> Erişim tarihi:
25 Aralık 2024.
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (2020). *Denizli ili korunan alanları tabiat turizmi master planı, 2020-2023*.
<https://bolge5.tarimorman.gov.tr/Documents/Denizli%20MASTER%20PLAN%202020-2023.pdf>
- Doğan, D., Zengin, M., & Tekin Cüre, C. (2023). Denizli Pamukkale ilçesi agroturizm potansiyeli. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 231-242. <https://doi.org/10.29048/makufebed.1298578>
- Doğan, E. (2007). Buldan'ın kültürel varlıklarının değerlendirilmesi ve turizm potansiyeli. T. Tok ve İ. Ertuğrul (Edt.) *Buldan Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss. 251-260) içinde. Aydoğdu Ofset Matbaacılık.
- Doğanay, H. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. Çizgi Yayıncılık.
- Eadington, W. R., & Smith, V. L. (1992). Introduction: The emergence of alternative forms of tourism. V. L. Smith & W. R. Eadington (Der.), *Tourism alternatives: Potentials and problems in the development of tourism* içinde (ss. 1-12). John Wiley.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: Kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.
- Fragaki, E. (2003). Alternatives Forms of Tourism. *Trade with Greece*.
- Geka. (2013). *Bir Denizli Seyahati* (2. baskı). Güney Ege Kalkınma Ajansı, Denizli Yatırım Destek Ofisi, GEKA Yayın No. 0018.
- Gibson, H. J. (2005). Sport tourism: Concepts and theories. *Sport in Society*, 8(2), 133-141. <https://doi.org/10.1080/17430430500101996>

- Gonzales, A., Brenzel, L., & Sancho, J. (2001). *Health tourism and related services: Caribbean development and international trade*. Final report. Erişim Adresi: https://caricom.org/documents/10111-health_study.pdf
- Google Haritalar (2025). *Çal, Denizli, Türkiye* [Harita]. <https://www.google.com/maps>
- Gülbahar, O. (2009). 1990'lardan günümüze Türkiye'de kitle turizminin gelişimi ve alternatif yönelimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 151-177.
- Gün, S., & Çakar, M. N. (2024). Sürdürülebilirlik perspektifinde alternatif turizm. K. F. Küçüktopuzlu (Der.), *Alternatif turizm* (ss. 126-144) içinde. İksad Yayınevi.
- Hacıoğlu, N., & Avcıkurt, C. (2011). Turistik ürün, turistik ürün çeşitlendirmesi ve alternatif turizm. N. Hacıoğlu & N. Avcıkurt (Edt.), *Turistik ürün çeşitlendirmesi* (2. baskı, ss. 1-12) içinde. Nobel Yayıncılık.
- Honaz Belediyesi. (2024, Aralık 25). *Honaz tanıtım*. <https://www.honaz.bel.tr/icerik/honaz-tanitim>
- Honaz Kaymakamlığı. (2024a, Aralık 25). *Kaklık Mağarası*. <http://www.honaz.gov.tr/kaklik-magarasi>
- Honaz Kaymakamlığı. (2024b, Aralık 25). *Honaz tarihi yerler*. <http://www.honaz.gov.tr/honaz-tarihi-yerler>
- Honaz Kaymakamlığı. (2024c, Aralık 25). *Turizm*. www.honaz.gov.tr/turizm
- Jabbarov, N. A. (2024). Youth tourism as an innovative method of attracting tourists. *American Journal of Social Sciences and Humanity Research*, 4(7), 89-93.
- Kahvecioğlu Sarı, H. (2017). Honaz'da yaşayan Ahıska Türklerinin düğün törenleri üzerine bir araştırma. *The Journal of Social Sciences*, 13(13), 205-215.
- Kozak, M. (2018). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Köroğlu, Ö., Köroğlu, A., & Alper, B. (2012). Doğaya dayalı gerçekleştirilen turizm faaliyetleri içerisinde turist rehberlerinin rolleri üzerine bir inceleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 131-139.
- Mehrhoff, W. A. (1991). The new frontier: A case study of cultural tourism. *Canadian Review of American Studies*, 22(2), 251-262.
- Middleton, V. T. C., & Clarke, J. (2001). *Marketing in travel and tourism* (3. baskı). Butterworth-Heinemann.
- Mittal, S. B., Zuma, J. G., Kagame, P., Nielsen, B., Onyema, O. & Coumantaros, J. G. (2015). Achieving Africa's growth agenda. B. Nielsen (Moderatör), Economic growth and social inclusion içinde. Dünya Ekonomik Forumu'nun toplantısında gerçekleştirilen sempozyum, İsviçre.
- Oğan, Y. & Kivılcım, B. (2021). Alternative Tourism and Gastronomic Tourism. (Edt.) S.T. Jamil, F.H. Dikmen, A.M. Köktaş, Economic, Social and Business Issues Evidence From Developing World içinde. Ijopce Publication, London, s.431-439.
- Ovalı, P. K. (2007). Kitle turizmi ve ekolojik turizmin kavram, mimari ve çevresel etkiler bakımından karşılaştırılması. *YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 2(2), 64-79.
- Özav, L., & Ersöz Tüğen, A. (2020). Sürdürülebilir turizm açısından Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerinin doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklerinin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 647-664. <https://doi.org/10.29048/atusbed.1298578>
- Öztürk, Y., & Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- Savolainen, L. (2021). *Ecotourism in the municipality of Cameli in Finnish and Scandinavian tourist view* (Yayımlanmamış lisans tezi). JAMK University of Applied Sciences.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/589898/Savolainen_Leena.pdf?sequence=2

- Sindiga, I. (1999). Alternative tourism and sustainable development in Kenya. *Journal of Sustainable Tourism*, 7(2), 108-127. <https://doi.org/10.1080/09669589908667391>
- Soydaş, M. E. (2022). Türkiye’de göl turizm potansiyeli gezi rehberi -I. A. Karaman, S. Şalvarcı, & B. Yiğit (Der.), *Denizli Bölgesi Gölleri ve Turizm Potansiyeli* içinde (ss. 35-49). Eğitim Yayınevi.
- Sönmezoğlu, R., Doğan, N. M., & Kumsar, H. (2024). Evaluation of the bacterial diversity and current travertine strength of Kaklık cave in Honaz, Denizli, Türkiye. *Carbonates and Evaporites*, 39, 94. <https://doi.org/10.1007/s13146-024-01006-8>
- Šušić, V., & Mojić, J. (2015). Congress tourism as a market niche of business tourism. *Economic Themes*, 52(4), 513-530. <https://doi.org/10.1515/ethemes-2014-0031>
- Tengilimoğlu, D. (2017). *Sağlık turizmi*. Siyasal Kitapevi.
- Toros, A. (1992). Gençlik turizminde kavramsal çerçeve ve Türkiye’de temel göstergeler. *Gençlik Turizmi Konferansı–Workshop* (ss. 35-42) içinde. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Triarchi, E. & Karamanis, K. (2017). Alternative Tourism Development: A Theoretical Background. *World Journal of Business and Management*, 3 (1), 35-54.
- Tuna, H. (2022). Türkiye’deki mağaraların sağlık turizmi kapsamında incelenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(3), 1829-1843.
- Turan, E. (2012). *Türkiye’de yabancı turizm talebini artırmada inanç turizminin yeri ve önemi* (Uzmanlık tezi). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü.
- Wikimedia Commons. (2006). *Honaz İlçesi Lokasyon Haritası* [Harita]. Wikimedia Commons. https://tr.wikipedia.org/wiki/Denizli%27nin_il%C3%A7eleri#/media/Dosya:Denizli_districts.png Erişim Tarihi: 15.09.2025

- Yemenoğlu, E., Dalgın, T., & Çeken, H. (2013). Geleneksel festivallerin kırsal turizm üzerindeki etkiler: Denizli-Honaz Kiraz Festivali örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(1), 16-23.
- Yemenoğlu, E., Dalgın, T., & Çeken, H. (2020). Buldan ilçesinin kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesine yönelik nitel bir araştırma. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 9(2), 121-143.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.
- Zengin, B., Öztürk, E., & Salha, H. (2014). Amasya ilinin alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Namık Kemal University Institute of Social Sciences - Papers on Social Science*, 6, 1-22.